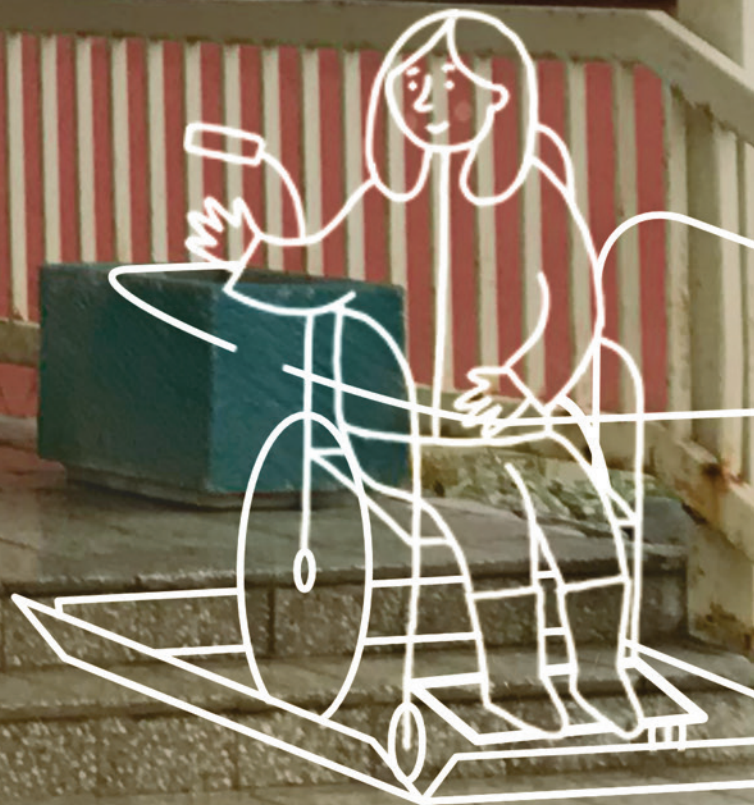

Nadácia
Volkswagen Slovakia

eManuál dobrej praxe

Naša inkluzívna škola

OBSAH

ÚVOD	3
1. VÝZNAM INKLÚZIE PRE VŠETKY DETI	4
2. NA ČO TREBA MYSLIEŤ PRI NÁSTUPE NA CESTU INKLÚZIE	4
2.1. Základné pojmy	4
2.2. Strategický plán pre tvorbu inkluzívnej školy	5
2.3. Riaditeľ školy	6
2.4. Inkluzívne vzdelávanie	7
2.5. Kooperatívne vyučovanie	10
2.6. Udržateľnosť a napredovanie inklúzie v podmienkach školy	10
3. ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM V INKLUZÍVNEJ ŠKOLE	11
3.1. Školský špeciálny pedagóg	13
3.2. Školský psychológ	14
3.3. Sociálny pedagóg	15
3.4. Liečebný pedagóg	16
3.5. Školský logopéd	16
3.6. Výchovný poradca	16
3.7. Kariérový poradca	16
3.8. Pedagogický asistent	16
4. TVORBA INKLUZÍVNEJ KLÍMY	19
4.1. Spôsoby zisťovania sociálnej klímy triedy	19
4.2. Pravidlá sociálnej klímy podporujúce inklúziu žiakov	19
4.3. Plán aktivít	20
4.4. Námety na proinkluzívne pomôcky	21
4.5. Centrum voľného času	23
4.6. Voľnočasové aktivity	24
ZÁVER	25

Pozdrav z návštevy na základnej škole s inkluzívnym prístupom v Košiciach, podporenej v rámci grantového programu Naša inkluzívna škola.

ÚVOD

Milí priatelia,

ďakujeme, že Vás zaujíma svet inklúzie. Je to svet, ktorý prináša rovnocenné príležitosti pre všetkých, ktorý vníma jedinečnosť každého z nás – dieťaťa i dospelého. A do tretice – je to svet, ktorý je vo svojej empatii, podpore a rešpekte prínosom pre všetkých.

Veríme, že aj tento eManuál dobrej praxe, ktorý ste si práve otvorili, priblíži, ako môže inklúzia fungovať v praxi.

Svoj cieľ splní, ak Vám prinesie inšpiráciu a praktické tipy, nápady na nové aktivity, iné pohľady a otázky na premýšľanie, alebo aj potvrdenie, že sa Vám na Vašej ceste k inklúzii darí.

Nájdete v ňom linky na záznamy zo súvisiacich webinárov, tematické fotogalérie a veľa materiálov na stiahnutie, ktoré môžete priamo použiť vo svojej činnosti, alebo ktoré hlbšie popisujú niektoré témy (základné východiská inklúzie, kompetencie konkrétnych profesií v školskom podpornom tíme a podobne).

Želáme Vám na tejto ceste veľa úspechov a inšpirácie – aj prostredníctvom tohto eManuálu dobrej praxe.

1. VÝZNAM INKLÚZIE PRE VŠETKY DETI

[Pozrite si webinár zo série #INšpirujSaONline venovaný prínosom inklúzie pre všetkých žiakov.](#)

2. NA ČO TREBA MYSLEŤ PRI NÁSTUPE NA CESTU INKLÚZIE

2.1. Základné pojmy

Každé dieťa má právo na kvalitné, bezplatné základné vzdelávanie bez diskriminácie na základe rovnakých príležitostí v spoločensťve, v ktorom žije, a nesmie byť vylúčené zo všeobecného systému vzdelávania¹.

Cieľom je teda zabezpečiť inkluzívny prístup vo výchove a vzdelávaní na všetkých jeho úrovniach a vytvoriť podmienky na zabezpečenie nárokovateľných podporných opatrení, vrátane zabezpečenia potrebného odborného personálu a podporných tímov do škôl a školských zariadení. Individualizovaný prístup vo vzdelávaní a podpora budú dostupné pre všetky deti, žiakov a študentov podľa ich potrieb, so špecifickým dôrazom na žiakov a študentov so zdravotným znevýhodnením a zo sociálne znevýhodneného prostredia².

Čo znamená pojem inklúzia? Prečítajte si [Základné východiská inklúzie.](#)

Ranný kruh vytvára pozitívnu atmosféru v triedach a podporuje rozvíjanie vzájomných vzťahov, rešpektu a empatie.

¹ Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, čl. 7, ods. 2; čl. 24; čl. 30, ods. 5d, Dohovor o právach dieťaťa, čl. 3.1; čl. 23 a 28

² Programové vyhlásenie vlády 2021-2024

2.2. Strategický plán pre tvorbu inkluzívnej školy

Inkluzívna škola je škola, ktorá vytvára také podmienky, aby sa každý žiak v nej mohol rozvíjať v hlavnom prúde edukácie s rešpektovaním jeho individuálnych zvláštností. Pri integrácii sa žiak má prispôbiť škole; pri inklúzii sa škola viac prispôbuje žiakovi, jeho zvláštnostiam, jeho individualite a kultúre.

- Do inkluzívnej školy chodia spolu všetci žiaci bez ohľadu na ich fyzické, intelektuálne, emocionálne, sociálne, jazykové alebo iné podmienky, bez rozdielu farby pleti, náboženstva, postihnutia, poruchy, sociálneho zázemia, nadania, pohlavia, ...
- To v praxi znamená, že inkluzívna škola vytvára podmienky na edukáciu žiakov aj telesne, zdravotne či zmyslovo postihnutých, žiakov nadaných, žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, žiakov prisťahovalcov, žiakov s problémami a poruchami správania, žiakov s komunikačnými problémami, žiakov s potrebami dočasného či trvalého charakteru, ale súčasťou inkluzívnej školy sú, prirodzene, aj žiaci bez problémov, postihnutí či iných zvláštností.

Inkluzívne prostredie školy a triedy nevzniká začlenením týchto žiakov, toto prostredie tu na nich už čaká a premieta sa do nasledujúcich oblastí:

1. Inkluzívne nastavenie školy.

Všetci pedagogickí i nepedagogickí zamestnanci školy zdieľajú presvedčenie, že škola je inštitúcia, ktorej úlohou je rozvíjať všetkých žiakov, bez ohľadu na ich individuálne predpoklady, sociálny a etnický pôvod či kultúru, ktorú si so sebou z domu prinášajú. Učitelia nepovažujú rozmanitosť medzi žiakmi za prekážku ich profesijného pôsobenia, ale za jeho predpoklad.

2. Pôsobenie inkluzívneho tímu.

Jeho členmi môžu byť školský špeciálny pedagóg, školský psychológ, sociálny pedagóg, školský logopéd, liečebný pedagóg, ale aj pedagogickí asistenti, výchovný a kariérny poradca, učitelia, vychovávateľa. Inkluzívny tím nevytvára len potrebné organizačné podmienky na inkluzívnu výchovu a vzdelávanie v škole, ale na tomto procese sa aktívne podieľa.

3. Súlad pedagogických a odborných postupov.

Všetci pedagogickí a odborní zamestnanci svoje pôsobenie realizujú tak, aby sa navzájom dopĺňali. Aby sa to mohlo dosiahnuť, konajú sa pravidelné pracovné stretnutia, na ktorých si kolegovia navzájom predstavujú svoje pracovné a pedagogické postupy, hovoria o problémoch a ich možných riešeniach. Odovzdávajú si skúsenosti „dobrej praxe“ a informácie o svojich žiakoch a ich špecifikách, ktoré je potrebné zohľadňovať. Vzájomné hospitácie sú prirodzenou súčasťou nielen ich autoevalvačnej práce, ale aj ako prostriedok vzájomného zosúladovania ich pedagogického a odborného pôsobenia. Hospitácie nie sú nástrojom kontroly, ale supervízie a podkladu k ďalším krokom

Pri podpore všetkých žiakov na ceste inkluzívneho vzdelávania je potrebné vytvárať inkluzívne tímy zložené z pedagogických a odborných zamestnancov, či vytvárať spolupracujúcu a participatívnu klímu. Ideálnym stavom je, keď zavádzanie inkluzívnej klímy školy začína v samotnom vedení školy – riaditeľ školy, zástupca riaditeľa školy a následne koordinátor školského podporného tímu.

„Inkluzívne nastavenie vedenia školy je prvým krokom k úspešnému zavedeniu inklúzie do prostredia školy.“

Pedagogická asistentka sprevádza žiaka zadanou úlohou tak, aby jej dobre porozumel a mohol ju riešiť.

2.3. Riaditeľ školy

Riaditeľ školy zodpovedá predovšetkým za dodržiavanie legislatívy, vypracovanie kľúčových dokumentov, úroveň vzdelávacieho procesu i jeho hodnotenie a rozpočet.

Aká je jeho pozícia v procese inkluzívneho vzdelávania?

1. Riaditeľ školy/vedenie školy sa musí ako prvé stotožniť s myšlienkou a filozofiou inkluzívneho vzdelávania a hľadať možnosti implementácie v škole. Samozrejme, v tomto momente už nie sám, ale so všetkými aktérmi vo vzdelávaní.
2. Medzi prvé body na ceste inklúzie patrí identifikácia stavu inkluzívnych prvkov v škole. Riaditeľ by si mal identifikovať:
 - a. možné prekážky pre deti, žiakov vo vzdelávaní – či už fyzické, komunikačné alebo informačné;
 - b. stav spolupráce medzi jednotlivými aktérmi;
 - c. profesijný rozvoj pedagógov;
 - d. potrebu zastúpenia jednotlivých členov školského podporného tímu;
 - e. spoluprácu s externými subjektmi, organizáciami;
 - f. spoluprácu s rodičmi, komunitou.
3. Po identifikácii stavu jednotlivých bodov by si vedenie školy malo stanoviť ciele, ktoré chce dosiahnuť na ceste k inklúzii.
4. Následne vedenie školy naplánuje spolu s ostatnými pedagógmi a odbornými zamestnancami konkrétne kroky a časový harmonogram.

Dôležité úlohy riaditeľa z hľadiska procesu inklúzie:

- Pri prijímaní žiaka so ŠVVP z MŠ, pri prestupe z inej ZŠ alebo zo špeciálnej školy, alebo pri prechode na SŠ je nevyhnutná úzka spolupráca, doposielanie si dokumentácie a aktívna komunikácia. Zápis a prestup nových žiakov musí byť koordinovaný aj so školským odborným tímom, zariadením poradenstva a prevencie, nakoľko kvalitná adaptácia, skorá identifikácia a odborné sprevádzanie rodiny pri začlenení nového žiaka do kolektívu (bez ohľadu na to, či má alebo nemá ŠVVP) sú úspechom fungovania celej triedy.
- Dôležitá je úzka spolupráca s rodinou, rodičmi dieťaťa, žiaka. Iba spolupráca školy, rodiča a dieťaťa/žiaka umožní dosiahnuť vzdelávanie vhodné a rozvíjajúce pre konkrétneho žiaka, ale aj celkovú klímu triedy.
- Rovnako dôležité sú spolupráca a vzájomné informovanie medzi učiteľmi, školským podporným tímom ohľadom potrieb a prekážok jednotlivých žiakov. Predávanie informácií môže prebiehať počas metodických združení a predmetových komisií, alebo pedagogických rád. Ale tiež kedykoľvek počas školského roka.
- Na vyššie spomenutých spoločných stretnutiach by okrem učiteľov a školského podporného tímu (školský špeciálny pedagóg, školský psychológ, sociálny pedagóg, liečebný pedagóg, logopéd) mal byť prítomný aj pedagogický asistent, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou personálnej podpory v rámci inkluzívneho vzdelávania.
- To, ako bude vnímaná pozícia pedagogických asistentov a školského podporného tímu na škole, je prioritne úlohou riaditeľa školy. Negatívny vplyv na rovnocenné prijatie PA a ŠPT je využívanie týchto zamestnancov na úlohy neprislúchajúce ich profesii, až stavanie ich do pozície „dievča pre všetko“. To môže spôsobiť ich neprijatie a nerešpektovanie zo strany pedagógov, čo sa môže odzrkadliť aj vo vnímaní PA a ŠPT zo strany žiakov.
- V súvislosti so zavádzaním inklúzie je dôležité vypracovať aj plán profesijného rozvoja jednotlivých pedagogických a odborných zamestnancov so zameraním na inkluzívne prístupy, prácu pedagógov, pedagogických asistentov, školského podporného tímu, kurzy rozvíjajúce kompetenciu jednotlivých aktérov vo vzdelávaní.
- Pripraviť plán aktivít a činností so zapojením rodičov a komunity do činnosti školy.
- Nastavenie vnútornej smernice boja proti šikane a kyberšikane na jednotlivých úrovniach.
- Nastavenie systému metodického usmerňovania a supervízie pre pedagogických a odborných zamestnancov. Aj začínajúci pedagóg musí vedieť v rámci adaptácie, na koho sa môže obrátiť, poradiť sa, kto mu bude mentorom. Hierarchia medzi pedagógmi by nemala byť v zmysle kontroly, ale v zmysle podpory, supervízie, mentoringu, odovzdávania skúseností mladším, menej skúseným kolegom. Hierarchia by nemala byť striktné daná. V niektorých situáciách sa pozícia mentora, skúsenejšieho kolegu, s kolegom, ktorý je usmerňovaný, môže vymeniť.

„To, či budú učitelia vnímať pedagogických asistentov rovnocenne, záleží od riaditeľa školy. Ak bude asistent učiteľa „dievča pre všetko“, bude jeho pozícia rovnako aj vnímaná či už zo strany učiteľov, alebo žiakov.“

Riaditeľ školy o cieľoch smerom k inkluzívnemu vzdelávaniu, o školskom podpornom tíme, o aktivitách organizovaných školou, o spolupráci s rodičmi a komunitou by mal informovať prostredníctvom webovej stránky školy, prípadne sociálnych sietí školy.

Triedny učiteľ/učiteľ primárne zodpovedá za budovanie pozitívnej klímy triedy, rieši detské a žiacke konflikty. Na prístupe triedneho učiteľa, ale aj samotného učiteľa, závisia pozitívne, zdravé vzťahy v triede. Učiteľ v spolupráci s triednym učiteľom identifikuje potreby jednotlivých detí,

žiakov, ich prekážky vo vzdelávaní a možnosti ich riešenia. Veľmi úzko spolupracujú s pedagogickými asistentmi, školským podporným tímom. Učiteľ realizuje pedagogickú diagnostiku, pedagogickú intervenciu, rovnako môže pôsobiť ako výchovný poradca, kariérny poradca.

Učiteľ by mal poskytovať podporu každému žiakovi, nielen žiakovi so zdravotným znevýhodnením. Učiteľ zodpovedá za úpravu metód, foriem a obsahu vzdelávania, ktoré konzultuje so ŠPT.

2.4. Inkluzívne vzdelávanie

Inkluzívne vzdelávanie podstatne mení zakorenené tradície frontálneho vyučovania smerom k postupom rešpektujúcim princípy individuálneho prístupu.

Inkluzívna výchova a vzdelávanie znamená pomáhať každému jednotlivcovi hľadať **individuálne spôsoby**, ako budovať **svoj vzťah k sebe, k iným ľuďom a k okolitému svetu**. Tento vzťah sa realizuje tým, že žiaci sa učia seba, iných ľudí a svet **poznávať, hodnotiť, pretvárať a dorozumievať sa**.

Aké sú znaky výučby založenej na princípoch inklúzie?

V školskej triede k tomu učiteľ vytvára adekvátne podmienky tak, aby proces výučby, založený na princípoch inklúzie, mal tieto znaky:

- V procese výučby sa integrálne prepájajú procesy kognitívneho (rozumového), sociálneho a perceptuálno-motorického učenia sa.
- V procese výučby by mal každý žiak dostať možnosť osvojiť si učivo spôsobom, ktorý mu najviac vyhovuje.
- Zmysluplné učenie sa môže nastať len v podmienkach pozitívnej sociálnej a emocionálnej klímy v triede, kde sú žiaci a učitelia ponímaní ako jedno spoločenstvo vzájomne sa učiacich ľudí. Pozitívne interakcie, vzájomná pomoc a spolupráca, otvorená komunikácia sú predpokladom plnohodnotného rozvoja každého žiaka.
- Zmenou prevažne frontálnych metód a foriem práce na aktívnu prácu v dvojiciach, malých skupinách, zaraďovaním diskusií a zážitkových foriem učenia sa dosiahneme efektívne a proporcionálne rozvíjanie všetkých stránok osobnosti žiaka.

Učiteľ, rešpektujúci princípy a postupy inkluzívnej výchovy a vzdelávania stojí pred problémom, ako vymedziť hranice akceptácie žiaka ako individuality. Inkluzívnu výchovu a vzdelávanie nemožno stotožňovať s tzv. permissívnymi (ústupkovými) pedagogickými koncepciami, kde sa žiak považuje za „pána“ procesov prebiehajúcich v škole. Vymedziť hranice je závislé práve od individuality každého žiaka. Každý potrebuje iné medze, ale vo všeobecnosti platí, že sa zohľadňujú tri faktory:

1. **Čo by chcel žiak**, čo ho zaujíma, na čo je orientovaný (ja chcem).
2. Čo z toho, čo by žiak chcel, je **spoločensky akceptovateľné** a pre rozvoj jeho osobnosti prospešné (ja môžem).
3. Čo žiak, ako zodpovedný člen triedneho spoločenstva **musí**, lebo je to nevyhnutné pre jeho rozvoj a existenciu v rámci danej spoločenskej kultúry (ja musím).

Inklúzia umožňuje fungovanie v prirodzene pestrej spoločnosti a je prínosom pre všetky deti – aj dospelých.

A. Typológia žiakov v procese učenia sa s ohľadom na ich individuálne predpoklady a záujmy – čo žiak „chce“:

1. Uprednostňuje **aktívne prostredie**, má rád rôznorodosť. Nemá rád, keď ho testujú, uprednostňuje bezprostrednú skúsenosť, zábavné hry a úlohy. Chce vedieť, k čomu je dobré to, čo sa práve učí, čo práve robí. Je rád, keď sa môže podieľať nielen na práci, ale aj na jej plánovaní. Nemá rád nadradený prístup zo strany iných. Uprednostňuje samostatnú prácu s možnosťou manipulovať s predmetmi, diskutovať, súťažiť. Ak je však toho príliš veľa, je demotivovaný.
2. Uprednostňuje **ticho, poriadok a usporiadanosť**. Pri riešení úlohy potrebuje čas na individuálne premýšľanie. Veci skúma do hĺbky. So zaujatím sleduje výklad s jasnou a logickou štruktúrou. Má rád samostatné štúdium: hľadanie informácií v knihách, na internete, podrobné skúmanie konkrétnej veci (živočícha, prístroja, štruktúry...). Je to racionálny typ, všetko musí mať logicky zdôvodnené.
3. Potrebuje **jasne stanovené úlohy a ciele**, s konkrétnym vymedzením času na ich riešenie. Dará sa mu, len ak je vyžadovaná pracovná disciplína. Aby porozumel, potrebuje vizuálne prezentácie, rád pracuje v malých skupinách. Nemá rád, keď sa odbieha od témy a keď nie je jasne vymedzené, čo sa treba naučiť. Je spokojný, ak má okamžitú spätnú väzbu. Rád rieši pracovné listy. Ak má pracovať podľa inštrukcií, vyžaduje si ich po krokoch.
4. Vyžaduje zvlášť **výrazne neohrozujúce prostredie**, teplo a priateľskosť. Má rád rôznorodosť a bezprostredné interaktívne činnosti. Nerád pracuje v laboratórnych podmienkach. Vyžaduje si pozitívne povzbudzovanie. Nevyhovuje mu spútanosť časovými limitmi, chce sa vyrozprávať. Potrebuje kontakt s inými ľuďmi v neformálnych situáciách – je rád členom skupiny. Je spokojný, ak vidí vystavené svoje práce. Často kreslí a rád ilustruje svoje písomné prejavy.

B. Čo očakáva učiteľ od svojich žiakov a k čomu vytvára učebné príležitosti – čo žiak „musí“:

1. Učí sa **sústrediť svoju pozornosť** na toho, kto hovorí. Je empatický, zamýšľa sa nad práve počutým, učí sa zaujímať vlastný postoj v komunikácii.
2. Učí sa zrozumiteľne, zreteľne a jasne **vyjadrovať svoje myšlienky a postoje**. Vnímavo a vhodne reaguje na podnety, iniciatívne komunikuje svoje návrhy na možné postupy pri riešení problémov. Učí sa nadväzovať pozitívne sociálne a emocionálne väzby so spolužiakmi aktívnym zapájaním sa do komunikačných interakcií.
3. Je **vnímavý k sebe a svojmu okoliu**. Využíva rozmanité prostriedky a techniky ako nástroj zachytávania svojich dojmov, myšlienok a názorov, aby ich takto sprostredkoval pre seba i ostatným.
4. Učí sa, že pri vlastnom rozhodovaní má **brať do úvahy názory iných**. Je ochotný pomáhať a pomoc prijímať. Má okruh spolužiakov, ktorým dôveruje, prejavuje aktívny záujem o druhých. Učí sa vyjadriť ocenenie iným a kooperovať.
5. Učí sa **myslieť „dopredu“**. Plánuje svoje činnosti, vie účelne organizovať svoj čas. Učí sa preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia.
6. Premýšľa o tom, ako pristupuje k riešeniu úloh. Hľadá podstatu vecí v nich skrytých, **aktívne konštruje svoje poznanie** spájaním nových poznatkov s už osvojenými. Uvažuje o veciach a javoch vo svojom okolí, „filozofuje“.
7. Učí sa **vytvárať alternatívne riešenia** úloh. Učí sa posudzovať veci z rôznych hľadísk, experimentuje, nebojí sa riskovať pri skúšaní nových postupov a činností. Učí sa vnímať problémy ako šance naučiť sa niečomu novému.

K tomu, aby ciele v oblasti rozvoja osobnosti žiakov mohli byť naplnené, učiteľ vytvára adekvátny **sociálny a emocionálny rámec**. V atmosfére obáv (napr. že každá chyba bude hneď potrestaná zlou známkou, alebo že každý kontakt so spolužiakom bude kvalifikovaný učiteľom ako neoprávnená pomoc a pod.) zo zlyhania a nemožnosti o niečom rozhodnúť, iba ťažko môže nastať situácia, že žiaci sa budú cítiť dosť emocionálne bezpečne na to, aby sa mohli autenticky prejavovať.

Navodiť **pozitívnu emocionálnu klímu** a vytvoriť **možnosť sociálnych interakcií** medzi žiakmi v procese osvojovania si obsahu učiva by mal byť jedným z dôležitých cieľov výučby, nad ktorým by mal učiteľ sústavne uvažovať.

Na vyjadrenie svojich pocitov a budovanie vzájomnej dôvery poslúžia aj obrázkové kartičky.

Aby učenie sa žiakov bolo účinné a účelné, nemalo by byť zamerané iba na reprodukciu naučeného, ale na produkciu niečoho, o čom môžu žiaci povedať, že k tomu prispeli svojou aktívnou činnosťou. Aby úlohy neboli cieleňé iba do oblastí vedomostí, ale aby sa žiaci prostredníctvom nich učili i tvorivo myslieť a osvojovať si rôzne postupy. Prvok záhadnosti, napätého očakávania výsledku, o ktorom dopredu nevieme, aký bude, je najlepší spôsob, ako žiakov zaujať a zaangažovať ich do procesu výučby.

Spôsoby sebaaktualizácie človeka sú medzi iným podmienené i tým, ako jednotlivec vníma sám seba. K vytváraniu **pozitívneho sebaobrazu** prispieva v nezanedbateľnej miere i to, ako je človek vnímaný svojím okolím, do akej miery ho jeho okolie akceptuje a akú mu poskytuje spätnú väzbu o jeho činoch, konaní, postojoch a schopnostiach. Práve z tohto dôvodu je potrebné, aby učiteľ umožnil každému žiakovi **zažiť úspech** v procese učenia sa a pocit, že pre svojich spolužiakov a svojho učiteľa je dôležitá a oceňovaná ako pomocník, partner a priateľ.

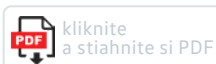
Vytvoriť pozitívnu klímu v triede a umožniť žiakom zažiť individuálny úspech, samozrejme, neznamená zľavovať z nárokov. Každý žiak by mal dosahovať v procese učenia sa **svoje osobné maximum**. Je to však možné len vtedy, ak pri svojom úsilí dostane oprávnenú pomoc od svojich spolužiakov a učiteľa. Rovnako je dôležitá i podmienka, aby každý žiak dostal možnosť pracovať s chybou ako prostriedkom učenia sa.

2.5. Kooperatívne vyučovanie

Ak hovoríme o **interakciách vo výučbe**, nemyslíme tým len interakcie medzi žiakmi ako učiacimi sa jednotlivcami, ale aj ich interakcie s obsahom učiva. V podstate identifikujeme tri typy interakcií v procese výučby:

- Samostatne** – žiak sa učí sám, bez pomoci a vedenia druhého (výhoda – plné sústredenie na prácu, nevýhoda – nie je možné požiadať niekoho o pomoc);
- Súťaživo** – vyučovanie zacielené na výkon, ide o súťaž jednotlivcov, prípadne skupín (výhoda – súťaž motivuje k vyšším výkonom, nevýhoda – vyhrávajú najzdatnejší, čo môže ostatných demotivovať);
- Kooperatívne** – s cieľom učiť sa nielen mechanickej reprodukcii, ale produkcii a osobnostnému rozvoju, to znamená, že mentálne, emočné a sociálne učenie by malo mať rovnocenné zastúpenie, a to umožňuje práve kooperatívne učenie (ale aj ostatné typy interakcií by mali byť zastúpené).

>>> **Viac o kooperatívnom učení >>>**

TIP od ZŠ Drábova 3, Košice – „10“ vecí, na ktoré treba myslieť pri nástupe na cestu inklúzie

- „Nebáť sa začať“
- Zmapovanie situácie – Kde sa nachádzame a kam sa chceme dostať
- Miera podpory vedenia školy
- Aktívne zapojenie pedagogických a odborných zamestnancov v kontexte inkluzívneho vzdelávania
- Technické a materiálne podmienky školy na vytvorenie inkluzívneho prostredia
- Rozmanité potreby žiakov a ich zabezpečenie
- Vytvoriť strategický plán pre tvorbu inkluzívnej školy
- Možnosti vzdelávania so zameraním na inkluzívne vzdelávanie pre pedagogických a odborných zamestnancov
- Zmapovanie proinkluzívnych aktivít
- Udržateľnosť inklúzie v podmienkach školy

Žiaci „odkazovač“ na chodbe podporuje príjemnú, neformálnu atmosféru v škole.

UKÁŽKA Z PRAXE: Strategický plán na zavádzanie inkluzívneho vzdelávania v Základnej škole Drábova 3, 040 23 Košice v rokoch 2019 – 2022

[Spoznajte inkluzívne hodnoty podrobne](#)

2.6. Udržateľnosť a napredovanie inklúzie v podmienkach školy

V určitej fáze efektívneho inkluzívneho vzdelávania sa škola môže dostať do bodu, keď z kapacitných dôvodov personálneho zabezpečenia nebude môcť zastrešovať rozmanité potreby pre ďalších žiakov. Je dôležité myslieť na prínos efektívneho inkluzívneho vzdelávania, nielen na kvantitu, ale najmä na prospešnosť pre každé dieťa, a taktiež na udržateľnosť aktívneho fungovania inkluzívneho vzdelávania v podmienkach konkrétnej školy.

3. ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM V INKLUZÍVNEJ ŠKOLE

V škole môže pracovať školský podporný tím, ktorý tvoria:

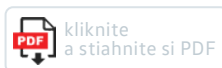
- školský špeciálny pedagóg,
- školský psycholog,
- sociálny pedagóg,
- školský logopéd,
- liečebný pedagóg,
- pedagogický asistent,
- výchovný poradca,
- kariérový poradca.

Aké sú hlavné úlohy ŠPT?³

- koordinovať rozvoj inkluzívneho vzdelávania;
- zabezpečiť vo výchove a vzdelávaní uplatňovanie používania prístupov a stratégií, ktoré vyplývajú z jednotlivých odborov vedy a techniky;
- spolupracovať so zariadením poradenstva a prevencie a ďalšími subjektmi pri podpore detí, žiakov a ich zákonných zástupcov v oblasti výchovy a vzdelávania;
- poskytovať poradenstvo deťom, žiakom a zákonným zástupcom a metodickú podporu pedagogickým zamestnancom;
- podieľať sa na tvorbe školského vzdelávacieho programu.

Efektívne je, ak činnosť ŠPT koordinuje pedagogický alebo odborný zamestnanec – **Koordinátor školského podporného tímu.**

>>> Chcete vedieť viac o jeho úlohách? >>>

ŠPT poskytuje:

- poradenstvo a podporu učiteľom pri implementácii úprav obsahu, foriem a metód práce v triedach na podporu všetkých detí/žiakov a i.;
- intervencie deťom a žiakom;
- podporu deťom, žiakom, učiteľom, rodičom, zákonným zástupcom po rôznych traumatizujúcich udalostiach;
- je súčasťou spolupráce zákonného zástupcu a učiteľa, metodicky ich usmerňuje;
- kariérové poradenstvo žiakom a ich zákonným zástupcom;
- preventívne programy v triedach;
- vykonáva orientačnú diagnostiku detí, žiakov;
- realizuje diskusie, workshopy a vzdelávania pre pedagógov, rodičov, komunitu;
- zúčastňuje sa pedagogických rád, rodičovských združení.

Členovia ŠPT v spolupráci s triednymi učiteľmi mapujú potreby jednotlivých detí a žiakov a spoločne nastavujú preventívne aktivity podľa potrieb triedy. Pri identifikácii potrieb jednotlivca spoločne hľadajú riešenia, ktorými odstránia možné prekážky vo výchove a vzdelávaní žiaka. ŠPT spoločne s triednym učiteľom komunikujú aj so zákonným zástupcom pri hľadaní riešení.

Okrem plnenia identifikovaných potrieb jednotlivých tried si školský podporný tím vytvorí aj plán preventívnych činností, ktoré bude realizovať v priebehu roka v jednotlivých triedach.

O preventívnych aktivitách je potrebné informovať zákonných zástupcov, nie je potrebný ich informovaný súhlas.

Počas preventívnych aktivít, je triedny učiteľ/ učiteľ prítomný na hodine, môže byť zapojený do aktivít.

Po preventívnej aktivite je dôležité zhodnotiť výstup aktivity, zreflektovať aktivitu. Na základe výstupu ŠPT spolu s triednym učiteľom naplánuje ďalšie aktivity.

³ Zákon 138/2019 Z.z. o pedagogických a odborných zamestnancoch

„Školský podporný tím je spolu s učiteľmi prvou podporou dieťaťa a žiaka v škole.
Len včasnou podporou a intervenciou môžeme dosiahnuť úspešnú edukáciu detí, žiakov.“

JE VEĽMI DÔLEŽITÉ, ABY ŠKOLSKÝ PODPORNÝ TÍM PRACOVAL EFEKTÍVNE.

Ak pracuje efektívne, jeho práca prináša ovocie tam, kde je to potrebné. Preto je veľmi dôležité, aby:

- mal podporu zo strany vedenia,
- jasne vedel, čo chce dosiahnuť a čo je dôležité,
- vnímal ochotu k spolupráci s pedagogickými zamestnancami,
- mal jasne stanovené kompetencie členov školského podporného tímu,
- fungovala vzájomná dôvera členov a vzájomné odovzdávanie si informácií,
- existovala ochota prijímať nové nápady a námety,
- bolo prítomné neustále vzdelávanie sa, ochota prehlbovať svoje poznatky a nebáť sa „ísť ďalej“.

Netreba zabudnúť ani na fakt, že okrem odbornosti je potrebné, aby si členovia podporného tímu „sadli“ ako ľudia, pretrvávala medzi nimi pozitívna atmosféra a dobré vzťahy.

Školský podporný tím je tu tak pre žiakov, ako i pre pedagogických zamestnancov či rodičov. Ich náplňou práce je poskytovať podporu, napríklad:

Podpora pre žiakov

- Individuálny rozhovor, buď podľa potreby žiakov alebo na žiadosť rodiča, pedagóga
- Rozhovor so žiakom o témach, ktoré ho trápia, s ktorými sa nemá komu zdôveriť
- Pri príchode nového žiaka pomoc pri adaptácii, začlenenia do kolektívu nového žiaka
- Pravidelná intervencia so žiakom
- Pomoc pri prekonávaní rôznych bariér, napr. rečových, sluchových, pohybových
- Kariérové poradenstvo
- Poskytnutie podpory, dôvery, pocitu bezpečia

Podpora pre rodičov

- Podpora a sprevádzanie pri rôznych situáciách, ktorými prechádzajú rodičia alebo ich deti
- Aktívne hľadanie spolu s rodičmi najlepšieho možného riešenia pre ich dieťa pri riešení ťažkostí, či už výchovno-vzdelávacích, so správaním, atď.
- Poskytnutie informácií ohľadom odbornej pomoci pre ich deti, nasmerovanie ku správne odborníkovi (napr. logopéd, pedopsychiater, klinický psychológ, atď.)

Podpora pre pedagogických zamestnancov

- Podpora učiteľa pri zvládaní rôznych situácií v triede
- Pri komunikácii s rodičom
- Pri nasmerovaní výchovno-vzdelávacieho štýlu učiteľa
- Pomoc pri vytváraní pozitívnej klímy v triede
- Poradenstvo pri práci so žiakmi v jednotlivých triedach
- Poskytnutie poradenstva pre rozvoj duševného zdravia jednotlivých pedagógov (prevencia pred syndrómom vyhorenia, psychohygienu, time-managemet, atď.)
- Pomoc pri zostavovaní IVP, plánovaní podpory žiaka zo strany pedagóga

Spokojná žiačka – aj takéto momenty prináša práca školského podporného tímu.

Zapájanie rodičov do života školy rôznymi formami je dôležitým prvkom pri vytváraní inkluzívnej klímy a prináša.

[Pozrite si webinár Školský podporný tím](#)

3.1. Školský špeciálny pedagóg

3.1.1. Kompetencie

Špecifiká práce ŠŠP v materskej škole

Okrem vyššie uvedených činností, ŠŠP v materskej škole, v úzkej spolupráci s rodičmi/zákonnými zástupcami a učiteľkami:

1. pripravuje deti so špeciálnopedagogickými potrebami na vstup do základnej školy, aktívne pomáha rodičom a zamestnancom škôl pri výbere optimálneho spôsobu zaškolenia,
2. aktívne sa zúčastňuje prijímania nových detí a pri ich adaptácii na nový kolektív MŠ,
3. realizuje individuálnu a skupinovú špeciálnopedagogickú skríninovú diagnostiku detí a žiakov.

Špecifiká práce ŠŠP v základnej škole

Okrem vyššie uvedených činností vyplývajúcich z náplne práce, ŠŠP v základnej škole:

1. realizuje individuálnu a skupinovú špeciálnopedagogickú skríninovú diagnostiku detí a žiakov,
2. aktívne sa zúčastňuje zápisu detí do 1. ročníka s cieľom identifikovať deti s rizikovým vývinom,
3. pravidelne realizuje reedukácie so žiakmi s ťažkosťami v učení, zvlášť so žiakmi s vývinovými poruchami učenia,
4. poskytuje špeciálnopedagogické intervencie (formou predmetu alebo flexibilne, podľa potreby),
5. poskytuje špeciálnopedagogickú podporu deťom/žiakom pri Testovaní 5 a 9.

[Ďalšie informácie sú dostupné na tomto linku.](#)

Špeciálna pedagogička s maňuškami, ktoré používa pri aktivitách so žiakmi.

3.2. Školský psychológ

Školský psychológ patrí medzi odborných zamestnancov školy, čiže nie je pedagogický zamestnanec. Činnosť školského psychológa sa veľakrát líši, je ovplyvňovaná potrebami danej školy, miestom pôsobenia, teda, či pracuje v materskej škole, základnej alebo strednej škole, taktiež aj od zloženia členov školského podporného tímu. V našom školskom podpornom tíme máme školského špeciálneho pedagóga, sociálneho pedagóga, čím sa činnosť školského psychológa úzko prepája so spoluprácou s týmito členmi školského podporného tímu, vo veľa prípadoch hľadáme spoločne riešenie vzniknutej situácie/problému v škole, vďaka čomu dochádza k lepšej pomoci/podpore pri riešení vzniknutého problému/situácie.

Školský psychológ v škole je pre všetkých, mnohokrát dochádza k mylnému úsudku, že sa venuje len problémovým žiakom. Práve naopak, venuje sa celej škole, pretože školu tvoria žiaci, pedagogickí, nepedagogickí zamestnanci i rodičia.

3.2.1. Kompetencie

3.2.2. Praktická aplikácia - ako to môže vyzeráť v praxi?

Katolícka spojená škola sv. Vincenta de Paul, Levice

Vo svojej práci sa viac venujem individuálnej činnosti so žiakmi, s pedagógmi, rodičmi. Pri tejto činnosti využívam metódu rozhovoru, pozorovania, rôzne terapeutické pomôcky, ktoré sú samostatne spomenuté v kapitole 4.4.

Pri skupinovej činnosti v jednotlivých triedach som dosť často mediátorom, facilitátorom alebo tzv. stmeľovačom. Pri činnosti s celou triedou, triednym kolektívom úzko spolupracujem so sociálnym pedagógom. Spoločne odkonzultujeme a vyberieme aktivity vhodné do danej triedy. Zo začiatku sa nám zvyklo stávať, že sme jeden druh aktivity robili vo všetkých triedach v jednom ročníku. Zistili sme, že každá trieda je špecifická, a preto treba brať do úvahy osobitosti žiakov a kolektívu v jednotlivých triedach. Ak chceme, aby aktivity v triedach mali svoj účel a boli prospešné pre žiakov, musíme ich citlivo vyberať.

Dosť často vo svojej práci využívam prvky arteterapie, ktoré sa dajú aplikovať na aktivity zamerané na spoluprácu v kolektíve, sebazpoznávanie, duševné zdravie atď.

Výsledok skupinovej maľby žiakov v rámci arteterapie.

Príklad: Oblasť aktivít v triedach

(možnosť doplniť počas roka podľa potreby konkrétnej triedy)

	Aktivita
ZŠ	<ul style="list-style-type: none">→ Aktivity zamerané na stratégie efektívneho učenia→ Aktivity zamerané na budovanie kolektívu, spoluprácu v kolektíve→ Aktivity zamerané na sebazpoznávanie→ Aktivity zamerané na upevnenie pozitívnej klímy v triede→ Aktivity zamerané na prevenciu šikanovania/kyberšikanovania→ Aktivity zamerané na prevenciu sociálno-patologických javov→ Aktivity zamerané na duševné zdravie→ Aktivity zamerané na zvládanie záťažových situácií→ Aktivity zamerané na rozvoj reflexie a sebareflexie→ Aktivity zamerané na rozvoj EQ

3.3. Sociálny pedagóg

Sociálny pedagóg je odborný zamestnanec. Ak má škola vytvorený školský podporný tím, je jeho dôležitou súčasťou. Zameriava sa na všetkých žiakov v škole bez rozdielu. Ak sa v školskom prostredí vyskytuje u žiakov nejaký problém, menej či viac závažný, snaží sa byť vždy nápomocný. Rieši tak nevhodné správanie, ako aj iné sociálno-patologické javy.

Ďalšou veľmi dôležitou úlohou v jeho rukách je dlhodobým pôsobením už vopred predchádzať vznikom problémov, a to preventívnymi aktivitami v triede. Využíva preto pri svojej práci najmä skupinovú prácu, snaží sa pracovať s celou skupinou, v školskom prostredí s triedou.

Ako praktickú aplikáciu uvádzame prácu nášho sociálneho pedagóga. V pokoji sa nechajte inšpirovať.

3.3.1. Kompetencie

3.3.2. Praktická aplikácia - ako to môže vyzeráť v praxi?

[Pavučina priateľstva](#)

[Dobrý kamarát](#)

[Správam sa tak, aby som bol dobrou súčasťou triedy](#)

[Spoznaj svojho spolužiaka/spolužiačku](#)

[Každý sme jedinečný](#)

[Kyberšikana](#)

Aj pasívne poradenstvo má svoje miesto v škole. Nie každý má hneď odvahu prísť a zdôveriť sa so svojím problémom, preto sme vytvorili obálky s povzbudeniami alebo tabuľu, na ktorú žiaci píšú, ako sa majú. Môže to byť pre nich prvý kontakt s pomocou a s podelením sa o to, ako sa majú, aký majú deň.

[Príklad](#)

Spoločná aktivita pre žiakov ako súčasť preventívnych aktivít a podpora vzájomných vzťahov a komunikácie.

3.4. Liečebný pedagóg

V školskom prostredí je liečebný pedagóg členom školského podporného tímu spolu so školským psychológom, školským špeciálnym pedagógom, sociálnym pedagógom, výchovným a kariérom poradcom a učiteľom.

Liečební pedagógovia využívajú plne potenciál hry, a to nielen v terapii hrou, ale aj v iných liečebnopedagogických terapiách a činnostiach. Hravosť je súčasťou práce liečebného

pedagóga. Hravosť, zážitok, kreativita, humor sú súčasťou podpory učenia sa a vývinu. Dieťaťu dávame najavo, že ho plne akceptujeme ako osobnosť s obsahmi i formou prejavu – plne ho prijímame v tom, čo vyjadruje, a v tom, akým spôsobom to vyjadruje. Vytvárame tak priestor pre bezpečnú expresiu a naplnenie potrieb. Rešpektujeme zvolený spôsob hry, približujeme sa k dieťaťu, aby sme mu dali možnosť rozvíjať svoje kompetencie. Terapia hrou v liečebnej pedagogike, ako aj ostatné liečebnopedagogické terapie, je nedirektívna, zameraná na dieťa komplexne v jeho bio-psycho-sociálnej jednote.

3.4.1. Kompetencie

3.4.2. Praktická aplikácia – ako to môže vyzerat' v praxi?

Činnosť liečebného pedagóga bližšie popísaná aj s aktivitami

3.5. Školský logopéd

3.5.1. Kompetencie

Užitočné linky:

- [Ako komunikovať s nehovoriacim dieťaťom?](#)
- [Slovenská asociácia logopédov odporúča](#)
- [Webinár: Ako komunikovať s nehovoriacim?](#)
- [Webinár: Ako podporiť reč detí v domácom prostredí?](#)

3.6. Výchovný poradca

3.6.1. Kompetencie

3.7. Kariérový poradca

3.7.1. Kompetencie

3.8. Pedagogický asistent

Pedagogický asistent podľa požiadaviek učiteľa, vychovávateľa alebo majstra odbornej výchovy a v spolupráci s odbornými zamestnancami vytvára rovnosť príležitostí vo výchove a vzdelávaní, pomáha dieťaťu, žiakovi alebo skupine detí alebo žiakov pri prekonávaní architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér. Úlohy a kompetencie pedagogického asistenta stanovujú podrobne profesijné štandardy. Jeho úlohou by malo byť postupne prechádzať od podpory žiaka so ŠVVP v integrácii k podpore a spolupráci s učiteľom v celej triede, napr. pri plánovaní a projektovaní výchovno-vzdelávacej činnosti, navrhovaní nových možností spolupráce s rodičmi, navrhovaní úloh a praktických

činností pre žiakov, využívať a vytvárať materiálne zázemie výchovno-vzdelávacej činnosti v triede, byť otvorený zmenám pri novom plánovaní a projektovaní vyučovania.

Odborne by mali asistentov učiteľa sprevádzať školskí špeciálni pedagógovia a odborní zamestnanci tak, aby pomáhali postupne nastaviť spoluprácu asistenta s učiteľmi. Podľa súčasných pravidiel je pedagogický asistent pridelovaný na základe konkrétneho žiaka so ŠVVP, je určený ako podporný personál pre učiteľa a s ním úzko spolupracuje v súčinnosti s odborným tímom.

Hrdý žiak – a pedagogická asistentka pri práci.

3.8.1. Kompetencie

„Pedagogický asistent nie je osobnou sekretárkou žiaka.“

Zásady práce pedagogického asistenta⁴:

Zásady práce s dieťaťom s ADHD v školskom procese:

- využívať aktivity reflektujúce útlm alebo prebytok energie
- mať dohodnuté symboly, kedy má dieťa dávať pozor
- vyzdvihovať žiaduce správanie
- pozitívne hodnotiť výkon, neupozorňovať na negatíva
- neupozorňovať na chybu, nechať dieťa porovnávať s inými výsledkami, aby chybu objavil sám
- u väčšiny detí je efektívnejšie, ak sedia vzadu v triede
- ak je dieťa viditeľne unavené, zmeniť aktivitu/taktiku

Čomu sa vyhnúť?

- rozdeľovať deti na integrovaných a neintegrovaných
- vytvárať časový nátlak
- nerešpektovať osobnú zónu žiaka
- byť vzťahovačný k správaniu žiaka
- brať si osobne neúspech žiaka
- vstupovať do vyučovacieho procesu bez dohody pedagóga
- riešiť ťažkosti žiaka s učiteľom priamo pred žiakom alebo kolektívom triedy

⁴ Zdroj: Síthová, S. 2019. Asistent pedagóga. Program Mirabilis

Zásady práce s dieťaťom s VPU v školskom procese:

Zásady práce s dieťaťom s ADHD v školskom procese:

- u detí s dysgrafiou neustále do procesu zapájať uvoľňovacie cviky
- nechať dieťaťu priestor, aby si mohlo samo úlohy premyslieť
- dyslexia: podporovať orientáciu žiaka v texte
- dyslexia: počas čítania pracovať s metódou „ako bude text pokračovať?“
- dyslexia: sprievodné tiché čítanie so žiakom
- dyskalkúlia: ponechávať možnosť názoru (vzorové riešenia)
- dyskalkúlia: ponechávať časovú os
- dysortografia: nechať dieťa gramatické pravidlá overovať ústne

Čomu sa vyhnúť?

- písať poznámky namiesto žiaka (byť sekretárka žiaka)
- stáť žiakovi za chrbtom
- komentovať počas práce, čo robí, alebo ho upozorňovať na chyby
- práca pod časovým stresom

Zásady práce s dieťaťom s VPU v školskom procese:

Zásady práce s dieťaťom s autizmom v školskom procese:

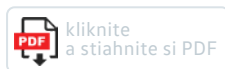
- logicky vysvetľovať prežité neprimerané sociálne vzťahy a situácie
- vyzdvihovať pozitívne stránky správania žiaka
- dbať a usilovať sa o zvukový komfort žiaka
- zrozumiteľne definovať požiadavky, čas na výkon a možné spôsoby riešenia
- vysvetľovať logicky sociálne situácie, resp. dôvody, prečo je niektoré správanie pre okolie nežiadúce
- vychovávať sociálne okolie – spolužiakov o rešpektovaní osobitostí správania žiaka
- podporovať začleňovanie žiaka v triede
- pracovať na základe jasne stanovených pravidiel (dohody)

Čomu sa vyhnúť?

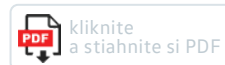
- narušovať jeho osobnú zónu
- tlačiť na výkon
- spôsobovať segregáciu dieťaťa v triede (nepustiť dieťa do kolektívnych hier, resp. byť nonstop s ním)
- ospravedlňovať nežiadúce správanie žiaka
- chváliť ho za všetko

UŽITOČNÉ PRÍKLADY Z PRAXE:

- [Stretnutie R-U-Ž-A](#) – 1x mesačne

- [Kordinácia školského podporného tímu so zameraním na pedagogických asistentov](#)

- [Plán osobného rozvoja, portfólio pedagogického asistenta](#)

- [Pozrite si webinár Pedagogickí asistenti zo série #INšpirujSaONline](#)

4. TVORBA INKLUZÍVNEJ KLÍMY

TVORBA INKLUZÍVNEJ KLÍMY

Podporujúca klíma je dôležitou súčasťou inklúzie žiakov. Na to, aby bol žiak úspešný a cítil sa v školskom prostredí dobre, sa potrebuje so školou stotožniť. Dobrá klíma pôsobí podporujúco, dáva pocit bezpečia a ovplyvňuje aj efektívne učenie, motiváciu a školskú úspešnosť. Je to prostredie, kde sa všetci snažia o to, aby boli akceptovaní. Do tvorby sociálnej klímy patria vzájomná komunikácia, sociálne vzťahy, vnímanie prostredia, emócie a rôzne iné procesy.

4.1. Spôsoby zisťovania sociálnej klímy triedy

Diagnostikovanie sociálnej klímy a vzťahov v triede je veľmi prospešné. Ako pre školský podporný tím, aby sa vedeli ďalej „odraziť“ v plánovaní preventívnych aktivít či individuálnych rozhovorov, tak aj pre triednych učiteľov, aby poznali lepšie vnútorné procesy ich triedy.

Najčastejšie sa využívajú metódy ako:

- **Pozorovanie** – výskumník (napr. člen školského podporného tímu) pozoruje dianie v škole, v triede. Zameriava sa najmä na správanie žiakov počas prestávok, pozoruje vzťahy medzi pedagogickými zamestnancami a pod.
- **Rozhovor** – je v našej praxi veľmi bežný. Pomocou pripravených otázok zisťujeme názory žiakov, učiteľov, rodičov na ich pohľad na sociálnu klímu.
- **Dotazník** – tiež veľmi využívaná metóda zisťovania sociálnej klímy a vzťahov v triede. Ide o veľmi rýchlu a efektívnu možnosť zisťovania, v ktorej s využitím vopred pripraveného dotazníka zistíme pomocou rôznych otázok odpovede.
- **Sociometria** – na základe sociometrie sa dajú pochopiť vzťahy medzi žiakmi, čo ovplyvňuje klímu v triede a ako sa dá meniť.
- **Kresby žiakov** – dajú sa využívať v nižších ročníkoch.

>>> **Dotazník mladší žiaci** >>>

>>> **Dotazník starší žiaci** >>>

4.2. Pravidlá sociálnej klímy podporujúcej inklúziu žiakov

Efektívnym prostriedkom na vytváranie klímy podporujúcej inklúziu žiakov je zavedenie a dodržiavanie pravidiel spolunažívania v školskom kolektíve. Aj takto sa podporuje rozvoj osobnosti žiakov a sociálnych vzťahov v triede. Pravidlá by sa mali tvoriť spolu so žiakmi, dôležité je im vysvetliť zmysel pravidiel.

Príklady pravidiel:

- **vzájomná úcta, nevysmievanie sa:** spolu so žiakmi nerobíme nič, čo by druhého zosmiešnilo, ponížilo; vysvetlíme im, že je tenká hranica medzi humorom a výsmechom;
- **aktívne počúvanie:** počúvam, čo mi druhý hovorí, udržiavam s ním očný kontakt;
- **dôveryhodnosť:** druhí sa môžu na mňa obrátiť, bez rozdielu ako vyzerajú, z akých sociálnych pomerov pochádzajú, atď.;
- **pravdivosť:** hovorím pravdu, som zodpovedný za to, čo poviem;
- **najlepší výkon:** vždy sa snažím urobiť veci najlepšie ako viem.

4.3. Plán aktivít

Aktivity zamerané na rozvoj pozitívnej klímy v triede

- Aktivita „pavučina“
- Aktivita „vzťahy a ruky“
- Aktivita „miesto po mojej pravici“
- Aktivita „oceňovanie spolužiaka v strede kruhu“

Aktivity zamerané na rozvoj empatie a tolerancie

- Aktivita „čo máme spoločné“
- Aktivita „dotyk“
- Aktivita „empatia“

Aktivity zamerané na rozvoj komunikácie a riešenie konfliktov

- Aktivita „láska a hnev“

Aktivity zamerané proti šikane

- Aktivita „ako sa máš?“
- Aktivita „príbehové karty“
- Aktivita „príbeh“

4.4. Námety na proinkluzívne pomôcky

Proinkluzívne pomôcky nás, školský podporný tím, sprevádzajú na každom kroku. Využívame ich naozaj často a prácu bez nich si už ani nevieme predstaviť. Vďaka nim vieme byť bližšie k žiakom, vidieť viac do ich problémov a porozumieť im.

4.4.1. Knihy

- Agáta Krolák – Ako sa cítiš, medvedík?
- Niels Van Hove – Zvládnem to!
- Sally Arnold – Pohoupej medvídka
- Karen Young – Ahoj Hrdino
- Emilia Dziubaková, Przemysław Wechterowicz
 - Mamička, kde si?
 - Objím ma, prosím
- Katarzyna Kozłowska
 - Miško a Brumko sa vedia správať
 - Miško a Brumko hovoria o pocitoch
- Iryna Zelyk
 - Ja a páňko hnev
 - Kto je rýchlejší?
 - Ahoj, strach!
 - Lúbim ťa
 - Príbeh o dvoch jašteričkách a slnku
- Hana Zobačová – Vím, jak se cítíš
- Virginie Limousin – Moje emócie
- Stéphanie Couturier, Maurèen Poignonec – Čo cítim, keď...?
- Lucio Cottini, Giacomo Vivanti - Autizmus
- Sura Hart, Victoria Kindle Hodson – Bezpečná trieda

Proinkluzívne pomôcky – knihy.

4.4.2. Terapeutické karty

Proinkluzívne pomôcky – Terapeutické karty.

4.4.3. Maňušky [↗](#)

Proinkluzívne pomôcky – Maňušky.

4.4.4. Pomôcky na rozvoj EQ [↗](#)

Proinkluzívne pomôcky – drevené doštičky pre rozvoj emočnej inteligencie.

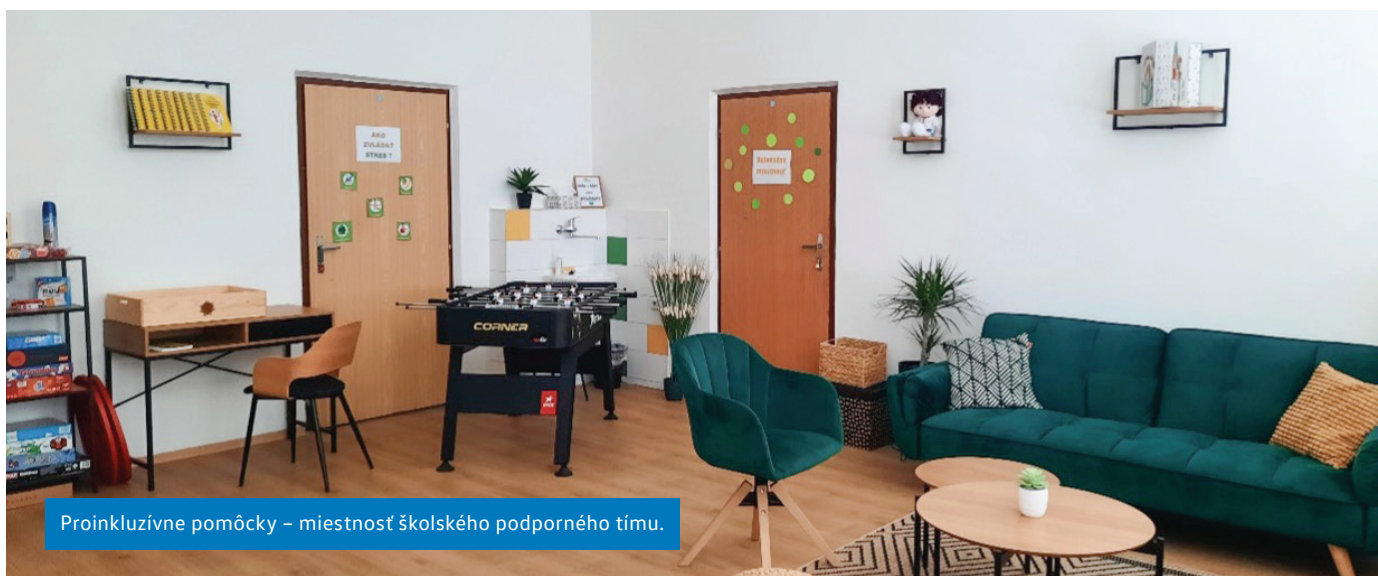
4.4.5. Terapeuticko-relaxačná miestnosť s prvkami snoezelen [↗](#)

Proinkluzívne pomôcky v terapeuticko-relaxačnej miestnosti s prvkami snoezelen.

4.4.6. Miestnosť ŠPT

Miestnosť sa nám podarilo zrealizovať vďaka projektu Nadácie Volkswagen Slovakia Naša inkluzívna škola. Miestnosť je naplno využívaná každý deň pri činnostiach členov školského podporného tímu, pri individuálnej i skupinovej diagnostickej, poradenskej, intervenčnej, preventívnej, reedukačnej činnosti.

Proinkluzívne pomôcky – miestnosť školského podporného tímu.

4.5. Centrum voľného času

Príklad z praxe:

Katolícka spojená škola sv. Vincenta de Paul Levice

Centrum voľného času je u nás pre všetkých žiakov, aby svoj voľný čas využili naplno. Je to výchovno-vzdelávacie zariadenie pre deti a mládež. Naše CVČ má mnoho zaujímavých krúžkov, z ktorých ponuky si vyberie naozaj každý. Tvorba krúžkov je zameraná a berie do povedomia všetky predpoklady našich žiakov. CVČ prijíma všetkých žiakov bez rozdielu a snaží sa vytvoriť pre každého tie najlepšie podmienky.

Veľmi dôležitým cieľom CVČ je uskutočňovať prevenciu voči sociálno-patologickým javom, ktoré sú v súčasnosti naozaj veľmi rozšírené, formou vyplňania voľného času pre žiakov. Všetky krúžky sú na rozvoj osobnosti, či už po fyzickej alebo psychickej stránke.

„Vstúp, tu si ctíme odlišnosti, tu môžeš byť, aký si.“ (Corber)

Príklady inkluzívnych krúžkov v našom Centre voľného času

- [Futbal](#)
- Volejbal
- Tenis
- [Golf](#), [Link 2](#), [Link 3](#)
- [Gymnastika](#)
- [Florbal](#)
- Cvičenie s vlastnou váhou
- [Horolezecký](#)
- [Stolný tenis](#), [Link 2](#)
- Basketbal
- [Šach](#), [Link 2](#)
- [Folklor](#)
- Moderný tanec
- [Mažoretky](#)
- Anglický jazyk
- Prírodovedný krúžok
- [Keramika](#)
- [Počítačový krúžok](#), [Link 2](#), [Link 3](#), [Link 4](#), [Link 5](#)
- Taliansky jazyk
- Lego krúžok

Príklad z praxe – ZŠ Drábova 3, Košice – aktivity na podporu inkluzívnej klímy

- [Oddychové zóny](#)
- [Centrálna oddychová miestnosť](#)
- [Ranné kruhy](#)
- [Program rovesníckej mediácie – rovesnícki mediátori](#)
 - Tréning mediačných zručností I. - Sebapoznávanie – aktívne počúvanie, pozorovanie.
 - Tréning mediačných zručností II. – Komunikácia – verbálna a neverbálna komunikáciu, uhly pohľadu a empatia.
 - Tréning mediačných zručností III. – Facilitácia – tvorba argumentov, diskusia, brainstorming, kritické myslenie.
 - Tréning mediačných zručností IV. – Mediácia – riešenie konfliktov, zvládania napätých situácií, zmierňovania napätia a udržateľnosť programu.
- [Viac TU](#)
- [Práca s dynamikou skupiny v hokejových triedach](#)

Námety na proinkluzívne aktivity - ZŠ Drábova 3, Košice:

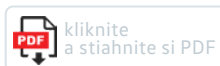
- Program Zippyho kamaráti: 1. –2. ročník – [Program Zippyho kamaráti – Liga za duševné zdravie \(dusevnezdravie.sk\)](#)
- Inkluzívny program Mirabilis pre žiakov s rozmanitými potrebami v prostredí základnej školy
- Hopi Hope – divadelné predstavenie hercov s Downovým syndrómom – [Divadlo Hopi hope | Kosice | Facebook](#)
- Online živá knižnica – [Online živá knižnica \(onlinezivakniznica.sk\)](#)
- Farebný týždeň
- Inkluzívne výzvy – Ponožková výzva, Deň autizmu
- Biela pastelka
- Spolupráca s Úniou pre nevidiacich a slabozrakých Slovenska
- Spolupráca s Majákom nádeje – [Naše akcie - majak-nadeje](#)
- Scitlivovanie žiakov – zbierky (zvieratá v útulku, Utečenecká kríza, Ponožková výzva – [Charity shop Košice - OZ S nami druhým](#))
- Beseda pre rodičov s PhDr. Janom Svobodom na tému: „Ako sa rozprávať s deťmi o škole a po škole“
- Beseda pre rodičov so športovým mentálnym koučom – [ÚVOD | mkcoaching](#)
- Tvorivé dielne v ŠKD – medzigeneračné vzťahy
- Participácia žiackeho parlamentu

4.6. Voľnočasové aktivity

ZŠ Drábova 3, Košice:

- Tvorba ponuky voľnočasových aktivít s prihliadnutím na potenciál každého dieťaťa a priestorové vybavenie školy
- Bilaterálna integrácia
- Senzorické hry
- Výtvarný ateliér
- Psíčková angličtina
- Športové hry
- Basketbal
- Ladový hokej – skills tréningy na individuálne zlepšenie zručnosti

>>> Podrobne: Bilaterálna integrácia a senzorické hry >>>

Pro-inkluzívne aktivity z projektu Naša inkluzívna škola Nadácie Volkswagen Slovakia:

- [Omaľovánka pre všetky deti](#)
- [Poviedky pre všetky deti](#)

TIP: [Pozrite si webináre zo série #INšpirujSaONline Inkluzívne školy v praxi](#)

[Vytváranie inkluzívneho prostredia ako prevencia pred negatívnymi javmi - Škola ako bezpečné a podporujúce prostredie](#)

Inkluzívny prístup rešpektuje jedinečnosť každého dieťaťa a umožňuje im vzdelávať sa, rozvíjať a napredovať spoločne.

ZÁVER

Milí priatelia,

veríme, že Vám eManuál dobrej praxe priniesol nové inšpirácie, pohľady, aj praktické tipy do Vašej praxe.

Pri implementácii inklúzie sa často stretávame aj s únavou či frustráciou, ktoré sú spojené s nevyhnutnosťou prekonávať predsudky, spoločenské či systémové bariéry, a často aj chýbajúce personálne či finančné kapacity.

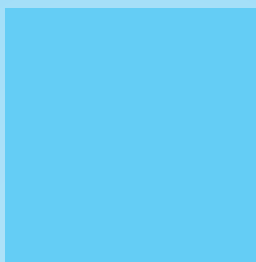
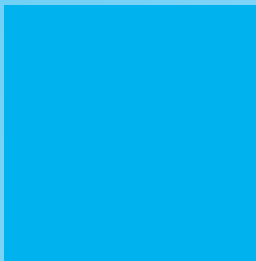
V eManuáli je spomenutá prax dvoch „bežných“ základných škôl z Levíc a Košíc, ktoré nastúpili na cestu inklúzie už pred niekoľkými rokmi. Na tejto ceste im pomohli aj získané granty, medzi inými aj financie z grantového programu Naša inkluzívna škola, vďaka ktorému vznikli okrem iného napríklad niektoré z prezentovaných miestností. Túžbou tohto materiálu je však súčasne odovzdať nápady, ktoré môžu byť premietnuté do praxe aj bez finančnej podpory – sú to najmä námety na aktivity, ktoré podporujú inkluzívnu klímu na škole, alebo príklady toho, ako môže fungovať spolupráca školského podporného tímu. Toto všetko sú veci, ktoré na týchto i ďalších školách môžu fungovať aj bez ďalších nákladov.

Inklúzia je predovšetkým o tom, ako sa rozhodneme vnímať svet a či dáme šancu jeho pestrosti. Empatia, rešpekt a vzájomná podpora sú kľúčovými východiskami toho, či bude aj prostredie vašej školy alebo akejkoľvek organizácie inkluzívne.

Veríme, že sa inkluzívny prístup stane bežnou súčasťou našej spoločnosti.

Ďakujeme, že aj vďaka Vám sa to môže diať.

eManuál dobrej praxe je určený všetkým, ktorých zaujíma inkluzívny prístup k vzdelávaniu, a môže slúžiť ako inšpirácia najmä pre členov školských podporných tímov, pedagógov a vedenie školy, ale aj rodičov, či nepedagogických zamestnancov škôl.

Vznikol z iniciatívy Nadácie Volkswagen Slovakia v rámci projektu Naša inkluzívna škola, ktorého cieľom je sprístupniť vzdelávanie všetkým deťom, búrať bariéry a inšpirovať verejnosť pozitívne reagovať na rozmanitosť detí.

eManuál dobrej praxe je každému k dispozícii bezplatne. Budeme veľmi radi, ak sa bude ďalej šíriť a pomáhať napredovať školám z celého Slovenska na ich ceste k inklúzii.

Autorky:

- Svetlana Síthová, špeciálna pedagogička
- Ivana Drangová, špeciálna pedagogička
- Kristína Chmelová, Veronika Kováčová & Katolícka spojená škola sv. Vincenta de Paul
- Mária Baltesová & Základná škola Drábova 3, Košice

Odborná garancia:

- Svetlana Síthová
- Ivana Drangová

Vydavateľ:

Nadácia Volkswagen Slovakia

www.nadacia-volkswagen.sk

www.nasainkluzivnaskola.sk

2023

Copyright:

Všetky práva autorov k dielu sú vyhradené. Dielo eManuál dobrej praxe je k dispozícii na priame bezplatné používanie a inšpiráciu a je možné ho ďalej bezplatne šíriť len s týmto účelom.

Využívanie obsahu diela v rámci poskytovania platených konzultácií a/alebo akýchkoľvek foriem plateného vzdelávania nespadá pod možnosť bezplatného používania diela.

**Nadácia
Volkswagen Slovakia**